

סימן כב

העורך הי"ו

שבט התשס"א ובתוספת נופך בשעת ההדפסה

יצא לאור
2000

דברתי אני עם לבי לאמר מה הדין באשה הלשה בצק בשיעור החיוב בחלה, אך אינה אופה אותו כולו בפעם אחת, אלא מחלקתו, חציו אופה כעת, וחציו מקפיאתו בעודו בצק ואופתו בשבוע שאחריו. האם חייבת להפריש חלה, או לא.

וזה אשר השגתי בדעתי הקלה, בעזרת הבורא השוכן מעלה.

(א) תנן בפ"ק דחלה (מ"ו) נחתום שעשה שאור לחלק, חייב בחלה. נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור, אם אין בשל אחת מהן כשיעור, פטורה מן החלה. וגרסינן עלה בירושלמי (הלכה ה) הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו, ריו"ח ור"ל, ריו"ח אמר נטבל, ור"ל אמר לא נטבל. מתיב ר"ל לריוח* והא תנינן וכן נשים (כ"ה גס גי' הרמז"ס נמשנה, ועי' שושיס לדוד) שנתנו לנחתום לעשות להן שאור, אם אין בשל אחת מהן כשיעור, פטורה מן החלה, ואין בשל כולהון כשיעור. (פי' נממיהה, והרי גדלי צמד יש שיעור ולעפ"כ פטורה). א"ל שניא היא שכן העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה מן החלה. א"ל והתנינן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה. א"ל לא תתיבני נחתום, נחתום לא בדעתו הדבר תלוי, בדעת הלוקחות הדבר תלוי, שמא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה. ופירושו דריש לקיש ס"ל דהחילוק בין רישא לסיפא דמתני' הוא, דברישא הנחתום עשה עיסה מקמחו ולכך חייב בחלה, משא"כ בסיפא שנשים נתנו לו כל אחת פחות מכשיעור, והוא חברים יחד שלא מדעתם, פטורה העיסה מן החלה, שכן הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו, אינו נטבל. אבל ריו"ח ס"ל דברישא היינו טעמא דחייב שכן אע"פ שכוונתו לחלקה, שמא ימצא קונים שיקנו אותה כאחת ולא יחלקנה. (ויש גורסים שמא לא ימלא לקוחות, והיינו שלא ממכר לו כן, וחזור ויאפנה, וכ"ה גי' הרמז"ס, עי' צ"י יו"ד רס"י שכו). ובסיפא ה"ט דפטורה, משום שכל כוונתו בשעת הלישה לחלק עיסה זו לכל אחת חלקה, והעושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה. אבל מטעם שלא מדעתם אינה נפטרת,

* לפנינו בירושלמי מתיב ר' יוחנן לריש לקיש, והוא ט"ס וצ"ל ר"ל לריו"ח, וכן הגיהו מהר"י קורקוס ז"ל ומרן הכ"מ בפ"ו מהלכות ביכורים הי"ט ושכן גירסת הראב"ד והרשב"א. ושור"ר שכבר כ' להגיה כן האו"ז (הלכות חלה סי' רכא). וע"ע בפ"י רבנו שמשון ז"ל.

שכן הממרח כריו של חברו שלא מדעתו נטבל, ולפ"ז אפי' חברים יחד מדעתם, פטורה. ונראה פשוט דקיי"ל כריו"ח, כדקיי"ל בעלמא (נימות לו) ריו"ח ור"ל הלכה כריו"ח. וכ"פ רבנו הגדול הרמב"ם ז"ל בחבורו (נימוקי פ"ו הי"ע - ה"כ) וז"ל: נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקו, חייבת בחלה, שאם לא תמכר, יעשה אותה פת. אבל העושה עיסה לחלקה בצק, פטורה. נשים שנתנו קמח לנחתום לעשות להם שאור, אם אין בשל אחת מהן כשיעור אע"פ שיש בכללן כשיעור, פטורה. עכ"ל. ופסקו מרן ז"ל בשה"ט (סי' שמו ס"ג וס"ג) כלשונו. ומבואר שפסק כריו"ח. אבל הראב"ד ז"ל השיגו, שעל מ"ש שהעושה עיסה לחלקה בצק פטורה, כ' א"א נ"ל מן הגמרא שאף האשה שעשתה עיסתה לחלק חייבת בחלה, שמא תמלך לעשותה עיסה, מההיא איתתא דאתת ושאלת לרבי מונא בגין דאנא בעיא מיעבד עיסתי אסרי נ"א אטרי, מהו דנסיבנא ותהא פטורה מן החלה. נפ"י שעשתה עיסה לעשות ממנה סופגין או אטריות (עי' נערוך ערך אטרין, ונפ"י מהר"י קורקוס שם), שפטורות מן החלה. ושאלה האם מותר לה ליקח קמח ממנה ולאפותה למס. וא"ל ולמה לא. אתא שאל לאבוה, א"ל אסור שמא תמלך לעשותה עיסה. [והוא נירושלמי שם ה"ד]. וממתני' גופה איכא למישמע, נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור וכו', דייקנן הא אשה אחת דומיא דחמש חייבת. [נראה דהראב"ד גרס נמשנה חמש נשים, וע"ע נפ"י מהר"י קורקוס]. ואע"ג דריו"ח הוא דאמר פטורה, ר"ל פליג עליה ואמר דנחתום לאו דוקא, וחמש נשים דוקא לענין חילוק, הא אשה אחת חייבת בחילוק, ומעשה דההיא איתתא מוכיח דבכל אשה נמי חיישינן לאמלוכי. עכ"ל. הרי דס"ל דבהא פסקינן כר"ל, משום שכן מוכח בגמ'. ומרן הכ"מ השיב ע"ד הראב"ד דאין לנו לדחות הכלל שבידינו דהלכה כריו"ח. וההיא דירושלמי לא מכרעא, דאפשר דדוקא התם דבתחלה לא רצתה לאפותה ושוב נמלכה, לכך חיישינן שמה תמלך. על כולה, או לפחות על שיעור חלה, משא"כ באשה דעלמא שלא ראינו שנמלכה, לא חיישינן להכי.* ועל הדיוק

* דברי מרן ז"ל צ"ע ממ"ש הראשונים שאם עושה עיסה בשביל סופגין ע"מ ליטול ממנה חלק לאפותו ואפוא, חייבת כולה בחלה, וכמבואר בדברי הטור והב"י סי' שכט ושכן עשה מהר"ם ז"ל מעשה, וכ"פ מרן בש"ע (שם ס"ד) שאם דעתו לאפות חלק מהעיסה ואפוא, חייבת כולה. ע"ש. הרי שאף שאינו נמלך, אלא מתחלה נתכוון לכך, חיישינן לאמלוכי, ועי' בב"י (סי' שכו) שאחר שהב"ד הראב"ד שפסק כר"ל ונסתייע מהירושלמי, כ' מרן שלפי מה שביאר הרא"ש דברי הירושלמי אתי שפיר כריו"ח. ע"ש. ול"ז להבין דב"ק והרי הרא"ש (בהלכות חלה סי' ב, ובפסחים פ"ב סי' טז) פ"י דברי הירושלמי כפשוטם, ולא ידעתי איך לפ"ז א"ש כריו"ח. וצ"ע. וליישב הירושלמי להרמב"ם, עי' להרדב"ז דכיון דפלוגתא היא בירושלמי נקטינן כר' מונא דפטורה. ע"ש. אולם מדברי הראשונים הנ"ל מוכח דקיי"ל דחייבת, ועי' גי' הירושלמי בדברי ר"ש (פ"ק מ"ה) ובדברי הרא"ש שם. ולכן צ"ל דיש לחלק דהתם בירושלמי כל הפטור משום סופגין, וכיון שלקחה חלק לאפותו ולא שיך בו הטעם, הכל מתחייב. משא"כ כשעושה הכל לחלק, ובכל העיסה שיך טעם הפטור, אין לחוש שתמלך.

מהמשנה, כ' מרן בזה"ל: סובר רבנו דמדנקט רישא נחתום משמע בהדיא דדוקא נחתום, הא שאר כל אדם שעשה עיסה לחלק, פטורה. ואידי דאיירי רישא בנחתום, נקט בסיפא נחתום, לומר דאע"ג דברישא נחתום שעשה עיסה לחלק חייב, בנחתום דסיפא פטור. ומשום דאין דרך אשה אחת לתת קמח לנחתום לעשות עיסה לחלק, נקטה בנשים שנתנו. ועוד י"ל שהרי רבנו שמשון פירש דה"ק נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור ובין הכל יש שיעור, ולש הכל בב"א שלא מדעתן. ולפי פירוש זה לא שייך לדייק מה שד"ק הראב"ד, שאין זה ענין לעושה עיסה לחלק, ודין עושה עיסה לחלק, הא שמעינן מדיוקא דרישא כדאמרן. עכ"ל. וביאור תירוצו השני, שרבנו שמשון פירש דמתני' אשמוענין דכיון שלש הכל שלא מדעתן פטור. וא"כ לא שייך לדייק כדברי הראב"ד הא אשה אחת דומיא דכמה נשים חייב, דבאשה אחת ודאי דמדעתה הוא עושה את העיסה, שהרי נתנה לו הקמח לעשותו עיסה, וא"כ אין ללמוד מזה כלל לענין העושה עיסה לחלק. ולענ"ד יש להעיר, דאכתי איתיה לדיוקא דהראב"ד, דמשמע כמה נשים דוקא פטור, הא אשה אחת דומיא דידהו, כלומר דנתנה קמח לנחתום לחלקו ולעשותו בשתי עיסות והוא חברם, חייב. ואם נפשך לומר משום דאין דרך אשה לעשות כן, אלא נותנת לנחתום ל עשותו עיסה אחת, א"כ היינו תירוצא קמא. ועוד בה דהאי פירושא דמשום שלא מדעתן הוא, אתי לר"ל דוקא דאקשי ממתני' לריו"ח, אבל לריו"ח טעמא דמתני' משום שהעושה עיסה לחלקה פטור, וא"כ הדר דיוקא דהראב"ד ז"ל לאתריה. ושמא יש לדחוק דכוונת מרן ז"ל דאם תפרש דטעמא דמתני' כריו"ח, הרי שפסקת כריו"ח שהעושה עיסה לחלקה פטור ודלא כהראב"ד, ואם תפרש כר"ל דטעמא משום שלא מדעתם, א"כ אין לך לדייק ממתני' כלום. אך אין זה במשמעות דברי מרן, ועוד דאמאי אייתי לדברי רבנו שמשון, והרי כן הוא בודאי לר"ל דאותיב מינה לריו"ח, והול"ל בפשיטות ממ"נ כדכתיבנא. וצ"י. ושור"ר להגאון שער המלך שתמה על מרן שהרי פי' הר"ש אינו לריו"ח. ע"ש. וע"ע מ"ש הרדב"ז ז"ל להשיב ע"ד הראב"ד, וע"ע למור"ם ז"ל (פ"ג) ולהגר"א ז"ל (שס סק"ז). ודוק.

(ב) והנה מפשט הלשון העושה עיסה לחלקה בצק פטורה, משמע לכאורה שכל שכוונתו לחלק את העיסה לבצקות קטנים אפי' לעצמו פטורה, ואין חייב בחלה אא"כ יאפה כל השיעור כאחת, ואז אפי' יחלקנה אח"כ אחר אפיה, חייב. וכ"מ לכאורה בירושלמי שם שאמר לא תתיבני נחתום וכו', שמא ימצא לקוחות (או לגי' הרמז"ס לא ימצא), והוא חוזר ועושה אותה עיסה. ומשמע דהיינו לומר שיחזור ויעשה כולם עיסה אחת, ולכך חייב. וכן מפורש בדברי

רבנו עובדיה מברטנורא ז"ל שכי' שדעתו אם לא ימצא קונים, שיעשנו עיסה ויאפה אותה כולה כאחת. עכ"ל. אלמא דכל שדעתו לחלקה בצק ולאפותה מעט מעט, פטורה. וכ"מ שהבין הראב"ד בדעת הרמב"ם, שהרי הוכיח מההיא איתתא שחלקה בצקה לעצמה, וגם לדידיה לא מיחייבא אלא משום שמא תמלך. אלמא אי לאו האי טעמא, הוי בכלל העושה עיסה לחלקה ופטורה, אע"פ שחלקה לעצמה. וכ"נ מדברי מרן הכ"מ ממה שהשיב על הוכחת הראב"ד הנ"ל. וכן ממ"ש ומשום דאין דרך אשה אחת לתת קמח לנחתום לעשות עיסה לחלק, נקטה בנשים שנתנו. הרי דאה"נ דלקושטא דמילתא אף באשה אחת שכוונתה לחלק הבצק פטורה, ומשמע דאף לחלק לעצמה, כן הוא. וכן מבואר להדיא בתוס' ברכות (לו סע"ג) שאחר שכי' שדעתו לחלקה בצק (היינו אטריות) חייבים בחלה כדעת ר"ת שכל שתחלתה עיסה היינו כלילה עבה חייבת אע"פ שאח"כ מבשלם ואינו אופם. [ור"ש והרמב"ם והרמב"ן והרשב"א ועוד מולקיס ע"ו, ע"י נטוני יו"ד סי' שנט]. כי ורבנו יחיאל ז"ל היה מסופק אם וירמשי"ש חייבים בחלה משום עושה עיסתו בצק כדי לחלקה פטורים מן החלה, [הנ"מ ז"ל הגיה משום דמן העושה עיסתו וכו'. ול"ע דאיהו משנה אלא מימרא דריו"ח]. דלית בהו שיעורא. והכא גבי וירמשי"ש נמי פעמים מחלקן, שאין משימין שיעור חלה בקדרה אחת, אך היה מצריך ליקח חלה בלא ברכה בשביל הספק. עכ"ל. והביאם מרן הב"י (סי' שנט). אלמא דכל שאין מבשלים הכל יחד בקדרה אחת, פטור. וה"ה לדירן גבי אפיה. וכ"כ בפירוש בהגה להגה"מ (סוף זרעים אומ"י) בזה"ל: כתב רבנו שמחה הא דאמרינן העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה, לא תימא דוקא לחלקה בין שתי נשים אלא אפי' לחלק לעצמו, או אפי' לעשות ממנו בצקות קטנות פטורות וכו'. עכ"ל. ומזה יש לתמוה מאוד על מנהג ישראל קדושים מאז ומעולם שעושים עיסה בע"ש ובערב חג ובשאר זמנים, ומחלקים אותה לחתיכות קטנות, ומפרישים חלה בברכה, ולפה"א לכאורה אין העיסה חייבת בחלה והברכה לבטלה ח"ו. והדבר מתמיה וכי כל ישראל בכל מקום בארצותם ללשוונותן, טועים הם, חלילה וחס. וכבר עמדו בזה רבותינו האחרונים ז"ל, ואמרתו לסדר דבריהם בס"ד, ולהעיר בזה כפי הנלע"ד.

ג) וזו לשון הגר"א ז"ל בביאורו (סי' שטו סק"ו) ומ"מ בדין הנ"ל דס"ב [העושה עיסה למלקה נזק פטורה], מסתבך* אני בזה, ולכאורה משמע אף בביתו העושה לחלק לעיסות קטנות פטור, וכ"כ תוס' בברכות (לו: ד"ה לחם וכו', ור' יחיאל כו'. וכ"מ בראב"ד הנ"ל שמביא ראיה מירושלמי דבעי מיעבד איטרא וכו', וכן מבואר בדבריו. וכ"מ בירושלמי הנ"ל לכאו' אל תתיבני נחתום כו',

* לכאור' היה נראה להגיה מסתפק, אולם שו"ר בביאורו ז"ל לעיל (סי' שכה סק"ח) שכי' ובדין זה נסתבכו גאוני עולם וכו'. ע"ש.

ועושה עיסה. אבל א"א דא"כ חלות תודה דשלש מצות מעשרון יהיו פטורות מחלה, וכן רקיקי נזיר, ובמתני' (פ"ק דמלה מ"ו) חלות תודה ורקיקי נזיר כו'. וכן נהגו אבותינו ואבות אבותינו להפריש בשבת וי"ט. אלא ע"כ ההיא דירושלמי לחלק לאנשים הרבה, וכ"כ ש"ך. ואף שבדברי הראב"ד א"א לפרש כן כמבואר למעיין בדבריו היטב, וא"כ גם הראב"ד איש שלומנו ואין חולק בזה. וכן סה"ת וסמ"ג ומרדכי וש"פ כולם כתבו דין העשוי לחלק בבי' תלמידים וכיוצא כו'. וכן משמע בירושלמי רפ"ד יש דברים שהם חיבור בחלה וכו'. ויצא לנו דאף שבס"א השוה שתי נשים שאין מקפידות לאשה אחת, לא דמי לגמרי, דבאשה אחת אע"פ שדעתה לחלק, אבל בשתי נשים דוקא שאין דעתן לחלק וכמ"ש בר"ש ורא"ש וסה"ת וש"פ וכנ"ל. והאי דעתן לחלק דוקא בבצק, ואף שבסה"ת וסמ"ג כ' ודעתן לאכול כאחד לאו דוקא, וכמ"ש ברשב"א וכ"כ ב"י, וכמ"ש בש"ע ס"ב בבצק וכ"כ האחרונים. עכ"ל. ומבואר דע"כ לא אמרינן דלחלקה פטורה, אלא כשמחלק העיסה לכמה אנשים דומיא דנחתום, אבל המחלקה לעצמו לכמה חתיכות, אין בזה כלום וחייבת. ומ"ש שכ"כ הש"ך הוא ממ"ש (סק"ה) העושה עיסה לחלקה בצק לאנשים הרבה. ע"ש. וכבר כ' כן גם הלבוש שהעושה עיסה ע"מ לחלקה "לאחרים" בעודה בצק פטורה. וכ"כ גם הפרישה (ל"ט ג) לאנשים הרבה. וע"ע בב"ח. וכן ר' דוד עראמה ז"ל בפ"י להרמב"ם כ' לחלקה לכמה בנ"א. גם מהריק"ש בערך לחם כ' כלשון הלבוש לחלקה לאחרים. ע"ש. וממילא אין במנהג כל ישראל, שום חשש. אלא שלפ"ז צריך לתרץ כל המקומות שמשמע מהם להיפך שאפ"י לעצמו פטורה, וכמו שכ' הגר"א בתחלת דבריו, ולא יישבם אח"כ. והנה מ"ש בירושלמי שיחזור ויעשה עיסה, ומשמע לכאן דהיינו שיחזור ויעשנה עיסה כאחת, אלמא כאחת דוקא חייבת. נראה שאינו מוכרח די"ל דכוונת הירושלמי שיחזור בו ממחשבתו הראשונה שחשב לעשותה שאור, כדקתני נחתום שעשה שאור לחלק, ושאור אינו חייב בחלה שהרי אינו לחם, אלא יעשה אותה עיסה דהיינו שיאפנה ללחם, דשמא ימצא איזה אנשים שאינם רוצים אלא לחם ויאפנה להם. ושור"ר שזה אינו, שגם שאור חייב בחלה, כדמוכח מדתנן נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור, פטורה מן החלה. ופסקה הרמב"ם כנ"ל. אלמא דאי איכא בשל אחת מהן כשיעור, חייב אע"פ שהוא שאור. וכ"מ מדברי הרמב"ם בפ"ז (ה"א). ע"ש. וצ"ל דאף דשאור גופיה אינו נאכל, כיון שנעשה לצורך לחם, חייב בחלה. ולכן צריך ליישב דכוונת הירושלמי דדוקא כשעושה לחלק שאור שהוא עדיין בצק פטור מחלה. אבל אם ימצא לקוחות שרוצים לחם יחזור ויעשנה עיסה היינו הראויה ללחם ולא שאור, ומימלא אע"פ שיחלקנה לאנשים חייב שכן מחלקה אחר אפייה ולא בצק. וכן לגי' הרמב"ם שמא לא ימצא לקוחות הרוצים שאור, ולכך יאפנה ואח"כ ימכרנה לאנשים, ובכה"ג אינו נפטר דאין זה לחלקה בצק, אלא לחלקה פת. וכן מבואר

להדיא בלשון הרמב"ם שכ' בפיה"מ: לפי שהוא מתכוון שאם לא ימצא קונים לזה השאור, שיעשה ממנה עיסה ויאפה אותה. ע"כ. וגם בחיבורו כ': שאם לא תמכר יעשה אותה פת. ע"כ. ופשוט. וידידי הרה"ג ר' דוד שרעבי נר"ו הוסיף דבנחתום שעשה מתחלה ע"ד לחלקה לאנשים, אם לא יחזור ויעשנה עיסה אחת לאפותה, אפשר דפטור, שהרי בתחלה נעשית ע"ד חילוק לאנשים, ובמה תתחייב. עכ"ד. ועפ"ז יש ליישב דברי רבנו עובדיה מברטנורא שכ' ויאפה אותה כולה כאחת כנ"ל, אלמא דבלא"ה אף אם יאפנה לא יתחייב. והיינו משום דמתחלה לא נתחייבה, ולכן צריך שוב לעשותה עיסה אחת, (ול"ד לפומה ימד). אך אין זה מוכרח ומדברי הרמב"ם הנ"ל משמע אף אם יאפנה כל חתיכה בפ"ע בלא לעשותה שוב עיסה, חייבת. ונראה הטעם דכיון שכבר היתה מתחלה עיסה אחת, וחז"ל חייבוה מחמת איזה טעם, הו"ל גלגול ראשון, גלגול המחייבה. ודוק. ואדרבא לגי' שמא ימצא לקוחות, מוכח שאע"פ שהוא מחולק ללחמים, חייב בחלה. דמסתמא אינו אופה לחם גדול, ואח"כ יתכנו לחתיכות ויתן לכ"א חתיכה מלחם, אלא מחלק לחתיכות ואופה, ואח"כ מחלק את הלחמים, אלמא דחילוק אינו פוטר, אא"כ יחלקנו לאנשים. והבן. וע"ד הראיה שהביא הראב"ד דמשמע דאף במחלק לעצמו מקרי לחלקה, וכ"מ מדברי מרן הכ"מ כנ"ל, נלע"ד דשאני התם שהיה ברצונה לעשות חלק ממנה דבר שאינו חייב בחלה, ולכן אי לאו טעמא דשמא תמלך, הו"ל כעושה עיסה ע"מ לחלקה לכמה אנשים דפטורה, דכי היכי דבמחלק לאחרים פטור כיון שאין שיעור חיוב אצל כ"א, ה"נ אין שיעור החייב בחלה. ולעולם אם רצונה לעשות ממנה פת, רק שמחלקת אותה לכמה חתיכות, חייבת. ול"ז להבין מ"ש הגר"א ז"ל בדברי הראב"ד א"א לפרש כן כמבואר למעיין בדבריו היטב, ואמאי והרי יש לפרש דהחילוק שמוזכר בדבריו, היינו חילוק לאחרים, ואם משום הראיה שהביא, יש לדחות כנ"ל. ואם משום הלשון שכ' שמא תמלך לעשותה עיסה, יש לפרשו כמו שפירשנו לשון הירושלמי. ועכ"פ גם הראב"ד לדינא ס"ל שחייבת, שהרי דעתו דחיישינן שתמלך וכר"ל. ולפו"ר נראה דזהו שסיים הגר"א ז"ל דגם הראב"ד איש שלומנו. אולם אינו מחוור, שהרי זו לשון הגר"א: אלא ע"כ ההיא דירושלמי לחלק לאנשים הרבה וכ"כ ש"ך, ואף שבדברי הראב"ד א"א לפרש כן כמבואר למעיין בדבריו היטב, וא"כ גם הראב"ד איש שלומנו ואין חולק בזה. ע"כ. והלשון א"כ אינו מתקשר יפה, דכיון שא"א לפרש כן א"כ אינו איש שלומנו, ואם משום שדעתו כן מטעם אחר, אין לשון א"כ מתיישב. וגם לשון ואף שבדברי הראב"ד וכו', אינו מתיישב יפה, דחסר סיום המשפט. ואפשר דט"ס נפל בלשונו וכך צ"ל: ואף בדברי הראב"ד אפשר לפרש כן וכו', וא"כ גם הראב"ד איש שלומנו וכו'. והכל מיושב, והוא כדברינו בס"ד. ואיך שיהיה לענ"ד יש לומר כאמור. וגם מה שדייקנו לעיל עוד מדברי מרן הכ"מ שכ' שאין דרך אשה אחת לתת קמח לנחתום לעשות עיסה לחלק,

דמבואר דא"נ אם כוונתה לחלק פטורה, אינה ראייה, די"ל דכוונת מרן דאין דרך אשה אחת לחלק לכמה נשים, דומיא דשתי נשים שנתנו לנחתום. ואדרכא יש ללמוד כן מדברי מרן, דאלת"ה מהו שכ' שאין דרך, אטו אין דרך אשה לתת קמח לנחתום לעשות עיסה לחלקה לחתיכות. וא"ת משום דמיירי בנותנת לנחתום לעשותו שאור ובזה אין דרך אשה אחת לעשות כן, שאם תעשה שיעור גדול שחייב בחלה, ותחלקנו לחתיכות להיותן שאור, יעבור זמן רב ויכאיש השאור. שתי תשובות בדבר, שהרי מרן כ' בזה"ל: דאין דרך אשה אחת לתת קמח לנחתום לעשות עיסה לחלק, ולא כ' כלל לחלקה לשאור, ואף שי"ל דקאי אמתני' דמיירי בשאור, מ"מ אם איתא דדוקא זה אין דרך, הו"ל למרן להדגיש זה. ועוד דאכתי קשה דאמאי לא תנא באשה אחת שנתנה לנחתום לחלק עיסתה שלא בשביל שאור, דבזה דרך אשה אחת לעשות כן. ואע"פ שיש לדחוק קצת דאידי דתנא רישא גבי נחתום גופיה שאור, תנא נמי סיפא שאור, הנה מלבד הדוחק, מדברי מרן שלא העיר כלל בזה, משמע דבאשה אחת אופן הפטור בה, אינו מצוי בכל גוונא. (וע"ד הרמב"ם מהמוס', ע"י לקמן אות מ' נס"ד). ואיך שיהיה עלה בידינו שאין להוכיח מדברי הירושלמי והראשונים לפטור במחלק לעצמו. ודעת כל האחרונים, הלבוש הפרישה הב"ח הש"ך והגר"א ועוד, דבכה"ג חייב, וכמנהג ישראל.

(ד) ותבט עיני להגאון רבנו יוסף קורקוס ז"ל ע"ד הרמב"ם, שאחר שהביא את הירושלמי כ' דמוכח מן הירושלמי דדוקא נחתום כיון שתלוי בדעת אחרים חייב שמא ימלך, אבל התלוי בדעת עצמו פטור, ולכך יש מי שכתב דאפי' שלש כשיעור אם בדעתו לחלקו לעצמו לאפות כל פחות מכשיעור לבדו, פטורה מן החלה. וקשה ע"ז דהא חיוב העיסה בשעת גלגול וכיון שדעתו לעשות כולה לחם אף אם דעתו לחלק למה יפטור. ובשלמא אם נאמר דכשדעתו לעשות חציו סופגנין וחציו לחם שיפטור, ניחא, כיון שהוא גלגול הפטור דאין בדעתו ללחם, אבל כיון שדעתו ללחם לאכילת אדם אינו נראה שיועיל לו חילוק העיסה. ואפי' כשדעתו לסופגנין מוכח מההוא עובדא דההיא איתתא דחייב שמא ימלך. ושוב כ' לפרש דע"מ לחלקה היינו דוקא לחלקה בינו לבין חברו ולא שייך שמא ימלך, אבל לעצמו אפי' לסופגנין חיישינן שמא ימלך, והאריך קצת. ולבסוף כ' נמצא לפי מה שכתבתי דמ"ש רבנו העושה עיסה לחלקה בצק פטורה, היינו לחלקה בינו לבין חברו כ"א חלקו, אבל לעצמו חייבת שמא ימלך. ואפשר דאפי' לחלקה בצק לעצמו פטור רבנו כריו"ח דירושלמי דפשטא הכי משמע וכו', ואע"פ שקצת מן הראשונים כתבו כן, ראוי להתמיר כפי' השיטה הראשונה, וכן העלו רוב הראשונים. ושוב הביא מעשה דרבנו מאיר מרוטנברג ז"ל שכשהיו עושים עיסה לבשלה במים או לטגנה בשמן [ומשש לדעת ר"מ דס"ל דאף שאינה נאפת חייבת נמלה כיון שנלמטה ענה], היה

מצוה שיקחו מעט ממנה לאפותה וע"י כך מתחייבת כל החלה, מטעם שמא ימלך לעשותה כולה לחם. וסיים למדנו ממנהג רבנו מאיר דלחלק לעצמו פשיטא ליה דחייבת בחלה. עכ"ד. ולמדנו מדבריו ז"ל שדעתו נוטה לחייב אף אם מחלקת הבצק, כל שעושה כן לעצמה, ושכן דעת מהר"ם מרטנבורג ורוב הראשונים. ולמדנו עוד דאף הפוטרים היינו דוקא כשאופים כל חלק לעצמו, אבל אם אופים כל השיעור יחד אפי' אם מחולק הוא לכמה חתיכות, חייב לכ"ע. שהרי כ' ולכן יש שכתב דאפי' שלש כשיעור אם בדעתו לחלקו לעצמו "לאפות כל פחות מכשיעור לבדו" פטורה מן החלה. רק שיש להסתפק אימתי מקרי שאופה כל פחות מכשיעור לבדו, אם אופה בתנור בכל פעם פחות מכשיעור בכמה פעמים אע"פ שביחד לצורך אותה סעודה יש שיעור, לא מיחייב לדעה זו, או דילמא כל שאופה באותו זמן שיעור אף שאופאו בכמה פעמים מיחייב. וע"ע לקמן. אלא שלא נתבאר לנו בדברי הרב ז"ל מי הוא זה שכתב שאף לחלק לעצמו פטור. והנה לקמיה (פ"ו ה"ט) עמ"ש הרמב"ם ששני ישראלים שעשו עיסה כשיעור וחילקו אותה, וחזר כ"א והוסיף על חלקו עד שהשלימו לשיעור, ה"ז פטורה, שכבר היתה לה שעת חובה, והיו פטורין באותה שעה מפני שעשו אותה לחלק. כ' מהר"י קורקוס שרבנו שמשון (פ"ד מ"ג) כ' דהתם מיירי בהפרישו חלה מתחלה ולכן היתה פטורה. וכ' ע"ז ואין זה דעת רבנו, כי דעת ר"ש נראה שם שאפי' לחלק לעצמו פטור, ולכן הוקשה לו מההיא דנוטל שאור, והוצרך לחלק דהתם לא ניטלה חלתה, ולכן מצטרפת עם התוספת להתחייב, ורבנו נראה שסובר דלחלק לעצמו חייב, וכבר הארכתי בזה למעלה. עכ"ל. ופי' דבריו דרבנו שמשון אחר שהביא ההיא דשני ישראלים שמקורו מדברי הירושלמי, כ': מיהו תימה כשהוסיף על מה שכבר נתחייב למה לא יצטרף לחייב את התוספת, כמו שפירשתי בפרקין דלעיל (מ"ט) גבי שאור שנטל מעיסה שלא הורמה חלתה ונתנו לעיסה שהורמה חלתה, אם יש לו פרנסה ממקום אחר, דמפרש בתוספתא שמביא קמח ממקום אחר ומצרפן לחמש רבעים לחייב עליו לפי חשבון. וצריך לומר דהכא איירי כשהפריש חלתו ואח"כ הוסיף, וכן ההיא דשני ישראלים שעשו שני קבין כשהפרישו החלה, והיינו דקאמר שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו ע"י הרמת החלה. עכ"ל. ולכאורה אינו מובן מאי קשיא ליה, והא בשני ישראלים לא נתחייבה עיסה זו שהרי עשאוה ליחלק וכמ"ש הרמב"ם, משא"כ בשאור שנטל מעיסה שלא הורמה חלתה, אף אם מטרותו היתה לחלקה ולקחת ממנה שאור, חייבת, שהרי חלקה לעצמה. ולכן כ' מהר"י קורקוס דס"ל לר"ש שאף לחלק לעצמו פטור, והוי דומיא דשני ישראלים. ולענ"ד אינו מוכרח, דאכתי קשה מנא ליה לר"ש דגבי שאור מיירי שעשאה ע"מ לחלקה ונפטרה ואעפ"כ נתחייבה ע"י התוספת, דילמא מיירי שאחר שעשה העיסה נמלך ונטל ממנה שאור, ול"ד לשני ישראלים ולק"מ. ועוד שהרי כ' מהר"י קורקוס גופיה דאף לפוטור במחלק

לעצמו היינו דוקא באופה כל חלק לבדו, וא"כ י"ל דההיא דשאור מיירי באופה אותם יחד, ולכן לא נפטרו כמה שחילקם. וההיא דשני ישראלים אתיא כפשטה דמיירי שלא הפרישו חלה. ולכן נלע"ד לומר דר"ש ס"ל דהתם בשאור עיקר החיוב משום התוספת הוא ולא משום השאור שהרי השאור לבדו אין בו שיעור, ואף שבא מעיסה שיש בה שיעור, ע"כ דמיירי שעיסה זו אינה קיימת שאכלה או שאבדה, דאל"כ יפריש ממנה חלה, ולא כיוון על השאור שלקחו למקום אחר, ואעפ"כ חייב להפריש משום התוספת, וה"נ הכא גבי שני ישראלים. ולכן הוצרך להעמיד דבשני ישראלים מיירי שכבר הורמה החלה עליהם ונפטרו לגמרי והתוספת לבדה אין בה שיעור, משא"כ בשאור שלא הורם עליו חלה כשנוסף לו ונעשה שיעור, חייב. וסוף לשונו של ר"ש שכ' וצ"ל דהכא איירי כשהפריש חלתו ואח"כ הוסיף, טעון ביאור מאי הכא, ותנא היכא קאי, ואי מהדר אשאור, מדוע הוצרך לזה בתירוץ. וצ"י. ועכ"פ לא מצאנו מי שסובר בפירוש דאפי' לחלק לעצמו פטור. וכן ראיתי להגאון ר' יום טוב אלגאזי ז"ל בפירושו על חיבור הרמב"ן הלכות חלה (אומ טו) שכ' דהא דאמרינן דבאשה אחת אם נשכו עיסותיה זו את זו חייבים, מיירי אף אם בדעתה אח"כ לחלקם, דאע"ג דאמר ריו"ח בירושלמי העושה עיסה לחלקה וכו', י"ל דמיירי בינו לבין חבירו אבל לעצמו חייב, כיון דחיוב עיסה בשעת גלגול הוא, וכיון שדעתו לעשותה כולה לחם לעצמו, למה יפטר, זה אין הדעת סובלתו. והוכיח כן מהירושלמי דקאמר יש דברים שהם חיבור בחלה ואינם חיבור בטבול יום וכו' [וגם הגר"א הוכיח כן כנ"ל]. וסיים וע"כ צ"ל דהא דאמרינן העושה עיסה ע"מ לחלקה פטורה, היינו לחלקה לאחרים דוקא. וכ"מ מכל דברי [ג"ל מדנרי כל] הפוסקים אשר הביאו סברת ריו"ח דמיירי ע"מ לחלק לאחרים [וזהו ג"כ הוכחה הגר"א]. ושוב הב"ד מהר"י קורקוס שג"כ עמד בזה, וכ' דמסברא אינו מוכן למה יפטר. אולם אח"כ כ' אלא שראיתי להרב שם שבתחלת דבריו כ' ולכך יש מי שכ' דאפי' לחלק לעצמו פטור, ולכאור' לא נודע לי מי בעל סברא זאת. שוב ראיתי להרב עצמו שם שכ' כי דעת ר"ש נראה שם דאפי' לחלק לעצמו פטור וכו'. הרי דלדעת הרב בעל סברא זאת הוא ר"ש ז"ל. ובאמת דלסברת ר"ש קשה מהירושלמי הזה וכו'. עכ"ד. הרי דלהרב ז"ל פשיטא לחייב במחלק לעצמו, ושאינן סברא לפטור. וגם בדעת ר"ש נראה מלשונו שהרגיש שאין הדבר מוכרח דס"ל לפטור. ומה שהקשה מהירושלמי והיינו מדמשמע מהתם, דאף במחלק הוא חיבור לחלה, אמר ידי"ן הרה"ג ר' דוד שרעבי גר"ו דעפ"ד מהר"י קורקוס שאין נפטר אלא באופה כל חלק לבדו, י"ל דהתם מיירי באופם יחד. עכ"ד. ובאמת שבדברי רבנו שמשום (פ"ג מ"א) מפורש שהיו רגילים לחלק העיסה לכמה ככרות כמנהג כל ישראל ע"ש. וא"כ אף אי נימא דס"ל לפטור במחלק לעצמו, ע"כ דבמחלק לחתיכות, אינו נפטר וכמנהג העולם. וכן מוכח מגירסתו בירושלמי שמא ימצא לקוחות וכנ"ל (אומ ג). ומ"מ נראה דמ"ש

מהר"י קורקוס שיש מי שכתב לפטור במחלק לעצמו, לא נתכוון להר"ש, שהרי אף אי נימא דכן מוכח מדבריו, לא יכון ע"ז לשון שכתב. ולכן נראה דנתכוון להגה"מ בשם רבנו שמחה שכ"כ בפ"י כנ"ל (לוח ז), ודעת מהר"י קורקוס גופיה לחייב, וכמו שתמה דלמה יפטר אם דעתו לאפות הכל. ומ"ש בסו"ד דפשטא דשמעתתא משמע אפי' במחלק לעצמו, וגם סיים שראוי להחמיר, אלמא דמהדין הגמור פטור, נלע"ד דהתם לא מיירי רק במחלק לעצמו לעשות סופגנין דבזה יש טעם לפטור, והמחלוקת אי חיישינן דילמא מימליך. אבל באופה הכל, דעתו לחייב, ובזה לא מצאנו לחלק מהראשונים שפטרו לכד מדעת מי שכתב שהזכיר בתחלה. ודוק היטב.

(ה) **וחזי** הוית להגאון דברי חמודות (על הלכות מלה להרא"ש סי' ג' לוח כ) דאהא מימרא דריו"ח שהעושה עיסה לחלקה פטור, הב"ד התוס' שר' יחיאל הסתפק, וכ' ונ"ל שלזה נתכוון ר' מרדכי יפה ז"ל (סי' שטו ס"ג) דכתב העושה עיסה ע"מ לחלקה לאחרים בעודה בצק, פטורה. ע"כ. וסברא נכונה היא, וקרוב לשמוע שזה היה ספקו של רבנו יחיאל ג"כ. ועוד אני אומר דחילקה בצק אפי' לעצמו הוא, ומיהו דהיינו שיחלקנה שלא לאפות עכשיו הכל, אלא ליומא אחרא או מסעודה לסעודה אחרת כמו משחרית לערבית, אבל המחלק העיסה בצק לאפות מיד הכל, אע"פ שאין בכל חלק כשיעור לא נפטר כלל, דא"כ דוקא ככרות גדולות שבכל אחת שיעור חלה הוא דחייב וכו', לכן נ"ל מה שכתבתי דאין חילוק בבצק אא"כ דעתו שלא לאפות כשיעור בפ"א אבל וכו', ובזה אין אנו צריכים למ"ש ר' מרדכי יפה ז"ל דדוקא לאחרים היא, דפשטא דמימרא לא משמע הכי. עכ"ל. ובעיקר דבריו לחלק אם אופה הכל מיד או לא, תנא דמסייע ליה הוא מהר"י קורקוס בדעה זו כנ"ל. ואע"פ שמהר"י קורקוס הצריך לאפות הכל יחד, כבר צידדנו לעיל, דכל שאופה הכל באותו זמן מקרי יחד. אבל במה שדחה דברי הלבוש שחלק בין לעצמו משום דפשטא דמימרא לא משמע הכי, לענ"ד יש להעיר דאחר שהסכים הרב ז"ל דמה שמחלק לחתיכות ודאי אינו פטור, א"כ לא שייך כבר לומר דפשטא לא משמא הכי, דהא סתמא דמילתא העושה עיסה אופה כולה כאחת בזמן אחד, ואם כה"ג לא מקרי לחלקה בצק, א"כ ע"כ לומר דמיירי במחלק לאחרים. ולומר דבכלל זה גם המחלק לעצמו ואינו אופה הכל בזמן אחד, אינו מוכרח כלל, מאחר דודאי לא מיירי באדם אחד באופן הרגיל, ועל אופן רחוק זה אפשר שלא נתייחסו. אמנם ראיתי להרב תפארת למשה שפקפק ע"ד הרב דברי חמודות וס"ל דאף לעצמו מקרי לחלקה בצק, דהנה ע"ד הש"ך שכ' דלחלקה היינו לאנשים הרבה, כ' שכ"כ הלבוש וב"ח ופרישה, ליישב מנהגנו שנוהגות הנשים בע"ש ללוש רק שיעור חלה ונוטלים חלה, אף דדעתם לחלק ללחמים וכו', דאין לומר דלחומרא נוטלים חלה שמא יצרפו אח"כ בסל וכו', דא"כ לא

יברכו. ועוד דנ"ל דאפי' נצטרפו אח"כ פטורים וכו'. אבל לא משמע כן בירושלמי ופוסקים שכתבו סתם העושה עיסה ע"מ לחלקה, וכ"מ בתוס' פרק כיצד מברכים הביאם הב"י וכו'. וראיתי להרב מעדני מלך הלכות חלה סי' כ' [הוא הרב דברי ממודות הנ"ל, וקראו כן ע"ש חנורו השני מעדני יו"ט שהיה נקרא נחמלה מעדני מלך, כנודע], שחילק בענין אחר בין היכא דנאפה הכל ביחד, ובין היכא דלא היה בדעתו לאפותו יחד, ולי נראה דמתוס' הנ"ל משמע אף שנאפו ביחד מקרי חילוק. וצ"ע. עכ"ל. והיינו דמלשון התוס' שכ' דפעמים שאין משימים כל השיעור בקדרה אחת, משמע דאין די במה שיבשלו הכל לסעודה אחת ובזמן אחד, אלא ס"ל דצריך שיהיה הכל בקדרה אחת דוקא, אלא דהתוס' לא החליטו בזה רק נסתפקו. נמצא דס"ל להתפל"מ דלהתחייב צריך לאפות הכל יחד ממש, ולפ"ז הצריך עיון על מנהג העולם. ועין רואה להגאון בית אפרים (יו"ד סי' סט) שדן במנהג העולם, וכ' שדעת הפוסקים דלחלקה בצק היינו דוקא לאנשים הרבה ולא לעצמו. אך לכאורה צ"ע ממ"ש התוס' בברכות וכ"כ בהגהת סמ"ק (מנהי רמו) וכ"כ המרדכי בברכות (סי' קנא) ובכלבו (סי' פט), הרי מבואר דאף שמחלק לעצמו מקרי עשוי לחלק. ושוב הביא שהתפל"מ הב"ד הד"ח וכ' דמהתוס' לא משמע כן, ושכן תמה בספר עטרת ראש. ואח"כ הב"ד הגר"א בשנות אליהו שתמה על התוס' דלפ"ז מדוע נקט התנא נשים שנתנו וכו', הול"ל אשה אחת, ועוד הקשה מחלות תודה ורקיני נזיר, וכ' ע"ז הרב בית אפרים דלעולם אם מחלק לבצקות קטנים מותר ואעפ"כ דברי רבנו יחיאל נכונים, דהיינו טעמא דחייב בחילוק לחתיכות, כי חזו לאצטרופי בסל ורואים כאילו עכשיו הם יחד, משא"כ כשמחלקם לקדרות שלא שייך שיצטרפו יחד, הו"ל כאילו חילק להרבה בנ"א, שפטור. ושוב כ' אמנם כל החרדה שהחרידו עלינו דבאדם אחד לא שייך זה, לא ידעתי למה, שהרי במחלוקת היא שנויה בין הראשונים ז"ל דהרמב"ם כ' סתם דפטורה, והראב"ד שם חלק עליו דבאשה אחת חייבת שמא תמלך. נושט הנ"ד מן הכ"מ נמירונו השני, ותמה עליו, כמו שהערנו נענימין לעיל אות א. ורוב הראשונים דעתם כהרמב"ם שפסק כריו"ח, והביא שכ"כ הגה"מ להדיא בשם רבנו שמחה. ועוד כ' דכ"ז דוקא אם אין בדעתו לצרפם אח"כ כלל, אבל אם בדעתו לצרפם אח"כ חייב. ועפ"ז יישב קושיית הגר"א מחלות תודה ורקיני נזיר כי דעתו לצרפם אח"כ בסל. ושמנהג ישראל א"ש כי מצרפים הכל יחד, וסיים שהתפל"מ כ' שנ"ל לפטור אם בתחלה דעתו לחלק בצק אפי' אם דעתו לצרפם אח"כ, וכ' עליו דלפמ"ש כל שבדעתו אח"כ לחברם יחד, כאילו עשאה שלא לחלק דמיא. וסיים ועוד יש לעיין בזה הרבה, ולא עת האסף פה. עכ"ד ז"ל. והביאו הפת"ש (סק"צ).

(ו) ואני בעניתי תמהני איך יתכן לומר שכל שדעתו לחלק לבצקות קטנים אף לעצמו פטור מן החלה, והלא כמה הלכות ערוכות בידינו מוכיחות

שאינו כן. דהא תנן בפ"ב דחלה (מ"ד) העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו. ר' אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל, הסל מצרפן לחלה. ומבואר שאף שמתחלה עשה כל עיסה בפ"ע שאין בה שיעור, ובודאי שכוונתו לאפותם כך בשתי עיסות, כל שנשכו אחת מחברתה חייבים בחלה דהו"ל כאחת, אע"פ שודאי מפרידם הוא. ומינה בכ"ש לעושה מתחלה עיסה אחת ממש, רק שכוונתו אח"כ לחלקה, שחייב. נוכח הרגיש בזה מהרי"ט אלגאזי הנ"ל, רק שהוא ז"ל כ' דמייירי אף שדעתו לחלק, ומילק צין הסיא דירושלמי להא, ולא הוכיח כן. ולענ"ד נראה צורך דמייירי שמחלקם אח"כ, שהרי משום זה עשאו עיסות, רק שאנו אומרים לו שאם נשכו זה מזה מייצנים. וביותר לפי הרמב"ם שישוכו פי' בתנור בעת האפיה (ועי' למן הכ"מ פ"ו ה"יז), וקודם האפיה היו מחולקות לגמרי. וגדולה מזו יש להוכיח מדברי ר' אליעזר שהלכה כמותו כמ"ש בנדה (ו): וכ"פ כל הפוסקים. וז"ל הרמב"ם (פ"ט הט"ז) עשה עיסה פחותה מכשיעור ואפיה ונתן הפת לסל, וחזר ואפה פת אחרת ונתן לסל, אם נתקבץ בסל שיעור חלה, הסל מצרפן לחלה, ומפריש חלה מן הפת, שנאמר והיה באכלכם מלחם הארץ, מלמד שהוא מפריש מן האפוי. עכ"ל. וכ"פ מרן בש"ה ט (סי' שנה ס"א, וע"ע נטוש"ע או"ח סי' טו). ומעתה בואו חשבון הרי בודאי לא יניחם בסל לעולם, אלא יקחם ויאכלם כ"א לבדה, ונמצא שלא היה להם חיבור לא בתחלה ולא בסוף, ואעפ"כ כיון שהיה איזה זמן שהיו יחד בסל מצטרפים וחייבים בחלה, כ"ש וק"ו אם היו מתחלה עיסה אחת ממש, רק שאח"כ מחלקם, דודאי נתחייבו שהרי עיקר חיוב החלה בשעת גלגול הוא ואז היו מחוברים ממש. אטו צירוף הסל עדיף מצירוף העיסה שהיו ממש עיסה אחת. אתמהה! ועוד יש להוכיח כן בס"ד ממ"ש הרמב"ם (רי"ט פ"ו) דבשתי עיסות של איש אחד, מצטרפות כל שנגעו זו בזו, אפי' זו של חטין וזו של כוסמין וכיו"ב. ע"ש. אף שבודאי כוונתו לאפות כ"א לבדן. וכ"מ עוד ממ"ש (שס ה"ו) שאם היתה עיסה שהורמה חלתה בין שתי עיסות מצרפתן. ע"ש. וכ"מ ממ"ש הרמב"ם (פ"ו ה"ט) ששני ישראלים שעשו עיסה אחת כשיעור וחלקוה וחזר כ"א והוסיף על חלקו עד שהשלימו לשיעור, ה"ו פטורה. ומקורו טהור מהירושלמי (פ"ג ה"ד), וכ"פ מרן בש"ה ט (סי' שנו ס"ד). ומדלא השמיעונו חידוש גדול שאפי' באחד שעשה כן פטור, ש"מ דלא משכחת האי דינא רק בשני בנ"א. [אמנם הטור (פס"י שנו) כ' ע"ז ונראה דה"ה נמי באחד אם לש שני קבין והיה בדעתו לחלק וחילק והוסיף על כל אחד רובע הקב שפטור. ע"ש. וכ' מרן שדברים ברורים הם, וכ"פ מור"ם ז"ל, מ"מ מדלא כ' הירושלמי שהוא מקור הדין, האופן באדם אחד רק בשנים, משמע דדוקא במחלק לשנים, והטור שהוסיף דה"ה באחד ודעתו לחלק, היינו ג"כ כשדעתו לחלק באופן הפוטר מחלה, דהיינו לשנים, וע"ע לקמן אות זו. ודוק]. וא"ת א"כ דוק מעיקר דינא דקתני נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור פטור, וביאר רי"ח דטעמא משום שהוא עושה לחלק, ומדלא אשמועינן האי דינא באדם אחד דעלמא,

מדרש

ש"מ דוקא לחלק לאחרים. ז"א, שכבר הבאנו דברי מרן הכ"מ שכ' דהא דנקט נחתום אגב רישא. וגם מדקתני שתי נשים ולא אשה אחת אין הכרח, [אע"פ שהגרי"ל ז"ל דייק כן בשנת אליהו וכנ"ל]. שגם בזה כ' מרן שאין דרך אשה אחת לתת לנחתום. אלא דלעיל (אות ג) דקדקנו בעניותין מדברי מרן הללו לחייב במחלקת לעצמה. ע"ש. וכן ראיתי להרשב"ץ ז"ל בתשובה (סי' ס"ו ל"א) שערך כל דיני חלה, ושם (פ"ג) כ' נשים שעשו עיסה כדי לחלקה והיא עיסה, אם אין בשל כ"א כשיעור פטורה, שכל העומד לחלק בעיסה הרי הוא כחלוק. עכ"ל. ומשמע להדיא דדוקא בשתי נשים הדין כן, ולא באשה אחת. ושור"ר שכבר הרשב"א בפסקי חלה שלו (שער שני) כ' לשון זה. ע"ש. ומוכח דס"ל כמ"ש. וכ"מ עוד ממ"ש הרמב"ם (פ"ו הט"ו) שאסור לאדם לעשות עיסתו פחות פחות מכשיעור כדי לפטרה מן החלה, ומקורו בירושלמי (פ"ג), וכ"פ מרן (סי' ס"ד ס"ד). אלמא דלא משכחת לה שיפטר מן החלה אא"כ עושה מעיקרא פחות מכשיעור, דאם איתא שגם בעושה כשיעור וכוונתו לחלקו בצק נפטר, הו"ל להזהיר שלא יעשה כן, ומדלא אשמועינן כי האי, משמע להדיא שכל שמתחלה נעשית כשיעור חייבת, אף אם אח"כ יחלקנה. וכ"נ להדיא מדברי המאירי (רי"ט פ"ד דמלה) שכ' בענין חילוק עיסה אחת לשתיים אם מצד חילוק הבעלים, אם מצד היות דבר מפסיק בין העיסות ומעכב שלא יצטרפו. ע"ש. אלמא דדוקא אם הבעלים מחולקים נפטרת, אבל באדם אחד, לא. וכבר הבאנו בעניותין לעיל שמפורש בדברי רבנו שמשון שהיו מחלקים העיסה לככרות, ואעפ"כ חייבת. ע"ש. וע"ע בספר דרך אמונה (פ"ח ה"ז זניאור הלכה) שמוכח כן מהירושלמי שאף שמחלקים לחתיכות, חייב. ע"ש. ולענ"ד כן משמעות כל הפוסקים מכמה הלכות פוסקות, כאשר יחזה המעיין.

ז) אמור מעתה שמנהג ישראל תורה הוא, ואין בו פקפוק כלל, והדבר מפורש בדברי הפוסקים שגם כשמחלקת העיסה לכמה ככרות חייבת. וכן יוצא מבואר מהלכות פסוקות בתלמוד, וממשניות ערוכות. ובודאי שכן היה המנהג מאז ומעולם לחלק העיסה לכמה חתיכות, ודבר זה הוא מאד לאפות ככר גדול מעשרון שלם, וגם אין טעם לעשות כן, שהרי אח"כ בשעת האכילה יאכלו מעט מעט, ומדוע לא יחלקו כן מתחלה. ודבר מסתבר הוא שהתורה שחייבה להפריש חלה בדרך העולם הוא, ודבר רחוק לומר דלא מיירי אלא כשאופה הכל יחד, ודבר כזה היה לרבותינו התנאים ואמוראים ז"ל לפרש ולהדגיש ולהזהיר בזה, וכ"ש הפוסקים שהיה להם לבאר זה. ואף שכתבו דין זה דלחלק העיסה בצק פטורה, הנה הם ז"ל לא מיירי רק בשני בנ"א וכמו שהעירו הגר"א ומהרי"ט אלגאזי הנ"ל, ואם איתא שכל אדם צריך להזהר בזה, הו"ל לפרושי כן להדיא. ופשוט. ולכן הדבר ברור שלא כתבו הפוסקים דלחלקה בצק פטורה, אלא במחלק לכמה בנ"א דמיירו ביה, ואין לומר דסתמא דמילתא

לא משמע הכי כמו שהעירו כמה אחרונים הנ"ל, זה אינו, דאחר שדרך העולם לחלק הבצק לחתיכות וכמה הלכות פסוקות מבוארות בידינו שגם בזה חייב בחלה, לא חשו הפוסקים לפרש, שהוא דבר מוכן מאליו. ומ"ש הרב בית אפרים הנ"ל דמחלק לעצמו במחלוקת שנויה, במחכ"ת לא ידעתי מנליה, והרי יש לפרש בפשיטות דבמחלק לעצמו לכ"ע חייב, וכדמוכח מכמה דוכתי וכנ"ל, ומחלוקתם במחלק לאחרים. ואם משום סתימות דברי הרמב"ם, אינה ראייה וכדבסמוך. ואם משום ראיית הראב"ד, כבר יישבנו זה לעיל (א"ח ג) בס"ד. ומ"מ יש להעיר דלאו דוקא במחלק לשנים, אלא ה"ה במחלק לעצמו והוא מקפיד שלא לערבם אחר חלוקתם, דטעמא מאי במחלק לאחרים פטור, משום דהם מקפידים ואינם רוצים לערב עיסתם, לכך אף שבתחלה היו עיסה אחת, פטורים. א"כ ה"ה והוא הטעם אם מחלק לעצמו והוא מקפיד אח"כ על תערובתם. ומנא אמינא לה, ממ"ש מרן בש"ע (סי' ש"א ס"א) שתי עיסות שיש בשתייהן שיעור ואין בכ"א מהן שיעור ונשכו זו את זו, אם הם של שנים, סתם שנים מקפידין ואינם חייבים בחלה, ואם אינן מקפידין, ה"ז צירוף וחייב. ואם הן של אחד סתם אחד אינו מקפיד וכל שזה ממין אחד מצטרפין, ואם הוא מקפיד אינם מצטרפים. ע"ש. הרי דאחד מקפיד דינו כשנים דעלמא, ולהיפך ג"כ דשנים שאינם מקפידים דינם כאחד דעלמא. ואין חילוק בין שנים לאחד אלא בסתמא. ומזה יש להעיר ע"ד הגר"א ז"ל הנ"ל שאחר שביאר דלחלקה בצק דפטורה, היינו דוקא לכמה אנשים, אבל לעצמו חייב. כ' ויצא לנו דאף שבס"א הושה שתי נשים שאינן מקפידות לאשה אחת, לא דמי לגמרי, דבאשה אחת אע"פ שדעתה לחלק, אבל בשתי נשים דוקא שאינן דעתן לחלק. ע"כ. (וע"ע בניאור הגר"א סק"ד, ונראה שהקניעות אינה נמקומה, כי כוונתו להעיר על שמי נשים.) ולפה"א בס"ד י"ל דדברי מרן מדוקדקים ואף דיש לחלק בין מחלק העיסה לאחרים או לעצמו, היינו בסתמא, אבל אם מקפיד דינו כמו מחלק לאחרים, ועיקר הכל תלוי בקפידה. ושור"ר להגאון מופה"ד הקודם החזו"א (ליקוטי סי' נ' א"ח ג) שהב"ד הגר"א וכ' עליו דהוא תימה, וגם לשון הרמב"ם וטוש"ע לא משמע כן. וע"כ כ' לפרש דהא דאמרינן דלחלקה בצק פטורה היינו כשרוצה לחלק ומקפיד אחר חלוקתן שלא ישכו זה בזה כגון שדעתו לחלקן ולעשותן בדפוסים מיוחדים או למשוח מקצתן בשמן וביצים וכיו"ב שמקפיד על נשיכתן, זה מקרי ע"מ לחלק, אבל אם אינו מקפיד אחר חלוקתן, כיון שכל חלוקתו משום שרוצה לחתיכות קטנות, לא מקרי ע"מ לחלק. ואין חילוק בין שחלק לאנשים הרבה או לעצמו, רק דבאנשים הרבה מסתמא מקפידים על נשיכתן, דסתם שנים מקפידים, לעצמו מסתמא אינו מקפיד. אבל בידוע הכל תלוי בקפידא דוקא. עכת"ד ז"ל. והוא כדברינו בס"ד. רק מ"ש שאם דעתו לחלקן לעשותן בדפוסים מיוחדים או למשוח מקצתן בשמן וביצים קרי מקפיד, לענ"ד יש להעיר דהנה המנהג פשוט לעשות צורות שונות בלחם לכבוד שבת. ואעפ"כ

מפרישים חלה. ובאמת דאעפ"כ אין מקפידים שלא ישוכו זה מזה כלום, שהרי מניחים את הכל בתנור אחד ועינינו הרואות שנושכות זה מזה, והיינו נשיכה דתנן במתניתין שמחברתם להיותן אחת, וכפרש"י בפסחים (ממ:) ומרן הכ"מ (פ"ו ה"ו). ע"ש. וגם כשמושחין מקצתן בשמן וכיו"ב, אינו בהכרח שמקפידים על נשיכתן, דכיון שנשיכה כל שהוא מחברתן, והמשיחה נעשית על פניהם והנשיכה בצידם, אין מקפידים בזה. ונראה דגם החו"א מודה בזה דאם אין מקפידים על נשיכה כ"ש, לא מקרי קפידא, ולא קאמר אלא דאם יקפידו לגמרי, מקרי חלוקה. נמצא דאין העיסה נפטרת בחלוקה אלא כשמקפידים על חלוקתה ואינו רוצה בנשיכת החתיכות דוקא. * והדברים ברורים מאד בס"ד.

ח) ובזה יש ליישב מה שהעירו כמה אחרונים ז"ל מדברי התוס' בברכות שרבנו יחיאל הסתפק אם להפריש חלה מעיסה שבלילתה עבה, כיון שאין נותנים הכל לקדרה אחת. והב"ד המרדכי הסמ"ק והכלבו וכנ"ל. דאלמא אף במחלק לעצמו מקרי ע"מ לחלקה ופטורה. אמנם אפי' תימא הכי, מ"מ התוס' לא החליטו הדבר שהרי נסתפק, ואי פשיטא להו דלחלק לעצמו מקרי חלוקה, מה ספק יש בזה, והלא הוא מחלק הבצק בודאי. אולם לענ"ד אין מדברי התוס' הללו ראיה לזה כלל, שהרי לשון הסמ"ק והכלבו ודמי קצת לעושה עיסה לחלקה, ואם איתא דס"ל לרבנו יחיאל דלחלק לעצמו מקרי חלוקה, מאי דמי קצת דקאמר. ועוד דבדבריהם הכי איתא שאין רגילות לבשל מהם בקדרה שיעור חלה וכו', ולא הזכירו קדרה אחת. ולכן אני אומר דיש לפרש כוונתם ע"פ האמור לעיל בס"ד, דאה"נ דגם במחלק לעצמו מקרי חלוקה,

* ולכאור' יש לסייע זה מדברי רבנו שמשון דאמתני' דנשים שנתנו לנחתום כ' שלש הכל שלא מדעתן, וכנ"ל (אות א). והוא תמוה, שהרי פ"י זה לר"ל דוקא וכמ"ש שם, ואיהו אייתי בסמוך ונראה דברי הירושלמי, ואמאי פ"י כר"ל, והא לריו"ח דקיי"ל כוותיה אף אם לש הכל מדעתן כן הדין. וא"ת דס"ל למיפסק בהא כר"ל וכדעת הראב"ד, זה אינו, חדא דהו"ל לפרושי בהדיא טעמיה דמסתמא קיי"ל כריו"ח. ועוד דבדבריו אח"כ (רפ"ד) מבואר דס"ל כריו"ח ע"ש. ודוחק לומר דכ"כ משום דהכי אזלא פשטא דמתני', אבל אה"נ דלמסקנא כריו"ח, דכיון דאייתי לירושלמי אמתני', לא הו"ל לפרושי מידי. ולפה"א לעיל בס"ד יש ליישב דס"ל לר"ש דאף לריו"ח בעינן שילוש הכל שלא מדעתן דוקא, דאע"ג דמשום דהוה שלא מדעתן אינה פטורה, מ"מ מצד המחלק עיסתו בצק אין לפטור אלא משום שהם מקפידים על עיסתם אחר החלוקה, ואם לש העיסה כולה מדעתם, א"כ מסתמא גם אחר החלוקה אינם מקפידים ואמאי פטור, אלא ודאי דלכ"ע מיירי שלש שלא מדעתם, אלא דלריו"ח אין זה טעם הפטור. ובאמת דהכי ס"ל למור"ם ז"ל (ס"ג), עפ"ד הסמ"ג. ע"ש. אלא דהגר"א העיר שלא כ"כ הסמ"ג אלא לר"ל ולא לריו"ח ושכ"כ ספר התרומה בפ"י, ודברי מור"ם שגגה גדולה. ע"ש. וצ"ל דס"ל שאף שמתחלה לא הקפידו, אחר החלוקה מקפידים, אבל מדברי ר"ש לכאור' סיוע לדעת מור"ם. ומ"מ דברי מרן הכ"מ הנ"ל (אות א) א"א ליישב ע"ש. ואכמ"ל.

אך דוקא במקפיד עליהם שלא ישוכו. ואפשר שלא היו רגילים לעשות מכל השיעור אותו בישול, אלא חלק לזה, וחלק לאפיה או לדבר אחר. וכן יש לפרש דברי התוס' והמרדכי שכ' בקדרה אחת, דכוונתם דבחלק עושים מאכל זה ובחלק מאכל אחר. ובזה דמי קצת לעושה עיסה לחלקה, דהתם מיירי במקפיד שלא ישכו זה את זה כלל, אך כאן אינו מקפיד ממש על נשיכתם אחר החלוקה, אבל כיון שכוונתו לחלק ולהפריד לגמרי זה מזה, וכל אחד יניח בקדרה אחת ובישול אחר, אפשר דמקרי חלוקה גמורה ופטור. אך במחלק העיסה ולבסוף אופה את כולה, ודאי שאינו מקפיד כלל על נשיכתם, וחייבת בחלה. ושוב ראיתי להגאון הצ"ח בחדושו לברכות ע"ד התוס' שהעיר ג"כ מהירושלמי על מנהג העולם וז"ל: והנה דבר זה הוא מתמיה על מנהגנו בכל תפוצות ישראל שעושים חלות לשבת וכל אשה מברכת בביתה על הפרשת חלה, והרי הם מחלקים העיסה לג' או ד' חלות כדי להיות לחם משנה בכל סעודה, ובשום חלה בפ"ע ליכא שיעור חלה, ונתעוררו האחרונים בזה. ואח"כ הב"ד הרב לחם חמודות והעיר עליו. לכן כ' ליישב מנהג העולם ע"פ איזה ספקות וספקי ספקות. ושוב כ' לקיים דברי האחרונים שחילקו בין אנשים הרבה לעצמו, כי החילוק לאנשים הרבה היא כריתות ששוב לא יכואו לצירוף, אבל לעצמו אף שאופה אותם בתנורים הרבה, אפשר שיצטרפו יחד בסל אחד. משא"כ בעושה עיסה ע"מ סופגנין דמיירי התוס', דכיון שכל חיובם משום שעשאם עיסה, אבל משום סופגנין שאח"כ פטורים, א"כ א"א לחייבם משום שיצטרפו לבסוף שהרי בסוף הם סופגנין ופטורים. עכ"ד ז"ל ע"ש. ולענ"ד במחכ"ת אין בזה די השיב, דכיון דלהתוס' עיקר חיוב חלה תלוי בשעת גלגול, ולא איכפת לן כמה שעושה אח"כ סופגנין, אם איתא שכל שאפשר להם להצטרף יחד חייב בחלה ה"נ הכא, וגם עיקר דבריו ז"ל אינם מוכרחים כאשר יחזה המעיין. ולענ"ד הנכון כמ"ש בס"ד שהחילוק הוא בין אם מקפיד עליהם אחר חלוקתם או לא, וגם דברי התוס' אפשר לפרשם כן כנ"ל.

(ט) ולא אכחד שדברינו אלה עומדים מנגד למ"ש בהגה להגה"מ בשם רבנו שמחה הנ"ל, שהרי זו לשונו: הא דאמרינן העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה, לא תימא דוקא לחלקה בין שתי נשים, אלא אפי' לחלק לעצמו, או אפי' לעשות ממנו בצקות קטנות, פטורות, עד שלא יצרפם התנור, או צירוף סל, כמו שפירשנו בפנים גבי אפיית המצות. עכ"ל. ומבואר להדיא דס"ל היפך מה שכתבנו בעניותין, דאף שהיו בתחלה עיסה אחת, כל שחילקם אח"כ אין מצטרפים אלא ע"י צירוף תנור או סל. ולדבריו ז"ל יש לפרש כל ההלכות הנ"ל שחייב אף במחלק עיסתו, דמיירי בצירפם בתנור או סל. אולם לא תעזוב נפשי לשאול מהי הבנת הענין ומה הטעם בזה, שאם אנו מצריכים להם צירוף לעולם ושלא יפרדו תמיד, ולכן אף שהיו בתחלה עיסה אחת לא די בכך,

א"כ אף צירוף תנור או סל לא מהני, שהרי מחלקים אותם אח"כ, ובודאי אינם נשארים לעולם יחד. אלא ע"כ רגע אחד של צירוף מהני, א"כ מדוע צירוף תנור וסל מהני, וצירוף עיסה לא מהני. והא אדרבא עיקר החיוב הוא בשעת גלגול, ואז היו עיסה אחת ממש, ואם אז אינו מועיל, איך צירוף רגע של תנור או סל, עדיף. אתמהא! וכבר הבאנו לעיל דברי הרב תפארת למשה ש"כ שאף אם יצרפם בסל אינם חייבים כיון שמתחלה היו פטורים שדעתו היתה לחלקם, (לדידיה שכל שדעמו למקס פטורה). והוא כדברינו. ואע"פ שהגאון בית אפרים כ' עליו שכל שבדעתו לצרפם אח"כ כאילו עשאה שלא לחלק דמי והוא כדברי הגה"מ, לענ"ד קשה מאד לקבל דבר זה, דלענ"ד אין טעם וסברא לזה. והב"א גופיה סיים ועוד יש לעיין בזה הרבה. ועוד יש להעיר דודאי מאז ומעולם היו מחלקים את העיסה לחתיכות וכמנהג ישראל בכל מקומות מושבותיהם, וע"ז אמרה תורה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. וא"ת שהתורה דיברה רק כשמצרפם בתנור או סל, מילתא כי האי הו"ל לתנא ולכל הפוסקים לפרש בהדיא, ולומר דצריך ליזהר להניח בתנור בשעה אחת שיעור חלה, או לצרפם אח"כ בסל, והשתיקה בזה כמאה עדים שא"צ לזה כלל. אלא כל שעשה עיסה בשיעור החייב בחלה נתחייב. והרי מדברי כל הפוסקים נראה להדיא שא"צ צירוף סל, אלא כשלא עשה מתחלה שיעור יחד. ע"ע. אלמא דבאופן הרגיל א"צ להגיע לצירוף זה, שכבר נתחייבו. ועוד דר' אליעזר הוא שאמר דצירוף סל מהני, ואילו ת"ק לא הזכיר אלא נשיכה דבזה נתחייבו. א"כ לדידיה ודאי דעיסה גדולה מתחלה עדיפא מנשיכה, וחייבת בחלה. ועוד נראה שהמנהג בזה כדברי רבנו שמחה ז"ל, דהא לדידיה צריך ליזהר להכניס לתנור שיעור חלה יחד, או לצרפם אח"כ בסל אחד. ולא שמענו שנוהרים בזה בדוקא. שכמה פעמים מכניסים לתנור חצי שיעור כמו תבנית אחת, וכשמוציאים אותה מכניסים האחרת, ועוד שדעת הרמב"ם (פ"ז ט"ז) שאין התנור מצרף לחלה. ע"ש. ודעת הרשב"א בפסקי חלה (שער שני) שהדבר ספק ויש לחלק בין א"י לחו"ל. ע"ש. ובודאי שלא סמכו ע"ז לחייב בחלה. וגם בסל כמה פעמים אין מניחים הכל בכלי אחד. ולא שמענו שהקפידו והזהירו ע"ז כלל. וכיון שנראה שדעת שאר הפוסקים אינה כן, ופשטא דשמעתתא הכי אזלא, ודעת רבנו שמחה יחידאה היא, והמנהג שלא כדבריו ז"ל, הכי נקטינן, שכל שעשה מתחלה עיסה בשיעור אף שחילקה אח"כ לכמה חתיכות, חייב להפריש חלה בברכה, ואין לחוש בזה לסב"ל. ואחר הדברים האלה, אף בנ"ד יש להפריש חלה בברכה, שאחר שהסכמנו שהעיקר בזה לחלק בין מחלק לאנשים הרבה או לעצמו, ובין מקפיד על נשיכתן או לא, בנ"ד שמחלקת לעצמה ואין לה קפידא, יש להפריש חלה בברכה. ואע"פ שלפ"ד הרב בית אפרים והרב דברי חמודות, נמצא דבנ"ד אין חייב בחלה, ולכאוי' יש לחוש לדבריהם לענין ברכה מיהא. וכן ראיתי להרה"ג ר' דוד טהרני גר"ו בשו"ת

דברי דוד (מ"ג חיו"ד סי' מו) שפסק דבנ"ד יש להפריש בלא ברכה, לחוש לכמה אחרונים דסברי דגם במחלק לעצמו פטור. ע"ש. וע"ז לכאור' אין לנו ראייה ממנהג העולם, דלדידהו נמי אף שמחלקים לתתיכות חייב בחלה, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, משא"כ בנ"ד. אולם לענ"ד אין לחוש בזה לסב"ל, דהנה מצד דברי הרב בית אפרים, הנה הוא ז"ל ס"ל כדברי הגה"מ הנ"ל, וכבר הארכנו בסמוך שאין לחוש בזה לסב"ל, מכמה טעמי תריצי בס"ד. ואם משום דברי הרב דברי חמודות, לענ"ד אחר שנתבאר דמכמה הלכות פסוקות מבואר דלחלק לעצמו לית ביה פטור, אין לנו להמציא חילוקים מדעתנו, דכל כחו של הרב ז"ל הוא משום דפשטא דמימרא משמע דאף במחלק לעצמו כן הדין לפטור, ושלא יסתור מנהג ישראל, כתב לחלק כן. אבל אחר שהוכחנו בעניותין דודאי לא שייך לומר כן דאף במחלק לעצמו פטור, ושהוא פשוט במשנה ובפוסקים, א"כ אין שום טענה מפשטא דמימרא, דודאי לא איירי במחלק לעצמו, ואדרבא לענ"ד יש לדקדק ההיפך דאם איתא דאף לעצמו פטור ואינו חייב אלא כשאופה הכל, הו"ל לפוסקים לפרושי הכי. (דכמה זמני משכמת לה שיאפה מעט אמר זמן). ועוד ראייה גמורה לענ"ד דההיא דלחלק בצק מיירי במחלק לאנשים דוקא, דאל"כ מדוע כל רבותינו הראשונים לא נרגשו כלל ממנהג כל ישראל שמחלקים העיסה לככרות, והו"ל להעיר וליישב שאם אופים הכל יחד לית לן בה, וכיו"ב. (והראנ"ד היה מסמייע לשיטתו מהמנהג). ומדלא נרגשו כלל, ע"כ דאעיקרא דדינא פירכא, ואין מקום להערה. ואין לומר דשמא בזמן רבותינו הראשונים לא נהגו לחלק העיסה ונתחדש כן בזמן האחרונים. זה אינו, שכבר כתבנו שדבר ברור הוא שזהו מנהג ישראל מאז ומעולם, דדבר זר מאד הוא לאפות לחם גדול כזה, בלא טעם. וכודאי ע"ז אמרה תורה להפריש חלה. ועוד דכבר הוכיחו האחרונים ז"ל מכמה הלכות דאף כשחתכו הלחם לככרות, חייב בחלה (מההיא דמלות טודה ורקיקי מי, ומההיא דיש מינור למלה ועוד), ומדוע הראשונים לא נתעוררו בזה, אלא ע"כ דהוה פשיטא להו דלא שייכא האי מימרא במחלק לעצמו. וכיון שלא מצאנו חברים לדברי הד"ח ודעת רוב ככל האחרונים דלעצמו חייב בכל גוונא, אין לחוש לסב"ל. ואף שמהר"י קורקוס כ' שיש מי שכתב לפטור אף במחלק לעצמו אם אינו אופה הכל יחד, ולכאורה יש לומר דכל שאופה לאותה סעודה מקרי יחד, והוא כדברי הד"ח. כבר כתבנו לעיל שנראה שמהר"י קורקוס נתכוון לסברת הגה"מ, דמצריך שיאפה הכל יחד בתנור או יניחם יחד בסל, והיא סברא אחרת. ועוד שנראה דסברא זו שהזכיר מהר"י היא סברת יחידאה, שכתבה בלשון יחיד, ואיהו ז"ל פליג עליה כנ"ל, ואין לנו לחוש לדעה זו. ועוד יש לצרף דעת הראב"ד שגם לחלקה בצק חייבת בחלה שמא תמלך וכנ"ל בראש אמיר, ואף שרוב הפוסקים פסקו לפטור וכדעת הרמב"ם, מ"מ מצאנו לו חברים, שהמאירי (פ"ק מ"ה) אחר שהביא דבריו כ' וכן הדברים נראים. ע"ש. וכ"נ דעת הרשב"א ז"ל בפסקי חלה (שער שני). ע"ש.

[והגר"א ו"ל (סק"ז) כי דהרמב"ד יחדלה, ע"ש. ולפיה"א יש לו חזנים]. ולפ"ד ודאי דבנ"ד חייב בברכה, דאף שחז"ל חייבו משום שמא תמלך, אחר שחייבת בחלה מברכת ככל מצות דרבנן, וכדמוכח ממעשה דמהר"ם מרוטנבורג הנ"ל (אות ד), וכמו שהסכימו האחרונים, ע"י להב"ח והש"ך (סי' שכט סק"ו) ולהט"ז (סק"ה). ועוד דנודעה שיטת הרדב"ז (מ"א סי' רכט ועוד), דכל שהכרענו לקיים המצוה באופן זה, יש לברך ע"ז, ולא אמרינן בכה"ג סב"ל. ע"ש. וכ"ד פוסקים רבים, ואף שרבים חולקים ע"ז, בנ"ד יש לצרף דעת הרדב"ז ודעימיה. (ומקורו ראימי להגאון ר' מרדכי ענאדי ו"ל נספרו מעין גנים או"מ סי' א - ג, שהאריך לקיים ולחזק דברי הרדב"ז למעשה. ע"ש). וכ"ז אני אומר לאפושי בהיתרא, אבל לענ"ד הדבר ברור דבנ"ד חייבת להפריש חלה בברכה, שכ"נ דעת כל הפוסקים כמעט, ואין לחוש בזה לסב"ל.

ואגב דאיירינן בהלכות חלה, אמרתי להעיר בס"ד באיזה פרט, כיון ששמעתי שיש מי שטעה בזה. והוא דנודע מאי דקיי"ל בש"ע יו"ד (סי' שכג) שבחלת חו"ל כיון שעיקר חיובה מדרבנן, אוכל והולך ואח"כ מפריש, אבל בחלת ארץ ישראל שעיקר חיובה מה"ת (אף שזה"ו הוא מדרבנן), לא יאכל עד שיפריש. ע"ש. ונשאל חכם אחד נר"ו מה הדין בזמננו בא"י אם שכחו להפריש חלה קודם השבת, ונכנסה שבת, והדבר ידוע שאין מרימים חלה בשבת. והשיב, כיון שידוע שרוב הקמת הנמצא בזמננו בארץ, הוא מחטים המובאים מחו"ל, נמצא שאין חיוב החלה אלא מדרבנן, ודינו כחלת חו"ל שאוכל והולך ואח"כ מפריש, וא"כ מותר לאכול בשבת, וישאיר מעט ויפריש חלה אחר השבת. עכ"ד. ובמחכ"ת טעה בדבר משנה, דמשנה שלמה שנינו (פ"ג דמלה מ"א) פירות חו"ל שנכנסו לארץ חייבים בחלה. ע"ש. (וע"ש נפ"י ר"ע). וכ"פ הרמב"ם (פ"ה דניכורים ה"ו) וז"ל: פירות חו"ל שנכנסו לארץ חייבים בחלה, ופירות הארץ שיצאו לחו"ל פטורים שנאמר אשר אני מביא אתכם שמה, שמה אתם חייבים בין על פירות הארץ בין על פירות חו"ל. עכ"ל. וע"י להרדב"ז ו"ל בפירושו שכ"ו וטעמא דמסתבר הוא דביתר מקום גלגול העיסה אזלינן. ע"ש. כלומר דכיון שאין התבואה חייבת אלא אחר שתיעשה עיסה שני ראשית עריסותיכם, א"כ חיובה היה בא"י, וזהו שני' והיה באכלכם מלחם הארץ, שזה לחם הארץ הוא כיון שנעשה לחם בארץ. וע"כ לומר דהיינו מהתורה, דאם מדרבנן, הרי אף בחו"ל חייבים בחלה מדרבנן ומאי קמ"ל דחייבים. ועוד היכי האומר דפירות הארץ יצאו לחו"ל פטורים, הא אף פירות חו"ל שנשארו בחו"ל חייבים מדרבנן, וע"כ דמדאורייתא קאמר. ומקרא הוא דילפינן לה, וכ"נ להדיא מדברי הרמב"ם שם. וכן מבואר בדברי הראב"ד בהשגות שם, ובדברי מרן הכ"מ ע"ש. ומזה יש לתמוה על מרן הכ"מ בהלכות תרומות (פ"א הכ"ז) דכ' בתירוצו הראשון

דהאי חייבים היינו מדרבנן. ע"ש. והוא תימה כנ"ל. וכן ראיתי להרב מעשה רב (הונא נספר הליקוטס הולאח פרנקל) שתמה בזה. ע"ש. וגם מרן ז"ל כ' בתירוצו השני שבין בחלה בין בתרומות ומעשרות הולכים אחר המקום שנמצאים בו בשעת חיובם, ולכן אם החלה נתגלגלה בא"י והפירות נתמרחו בא"י, אף שהם מפירות חו"ל חייבים מה"ת. ע"ש. ואף שרבותינו האחרונים ז"ל העירו ע"ד מרן שהשוה חלה לתרומות ומעשרות, וכ' שדוקא בחלה חייבת בחלה מה"ת כשנתגלגלה בא"י, אבל בתרומות ומעשרות אין הדין כן, כדמשמע מלשון הרמב"ם. ע"ש. (עי' להגאון המזו"א שניעית ס"י ז' אות ז' ועוד). מ"מ בחלה כו"ע מודו שחייב מה"ת. ולפיכך כנ"ד ששכחו להפריש קודם השבת, אסורים לאכול מלחם זה בשבת ע"ד להפריש במוצ"ש, שדין החלה כחלת א"י, שמפריש ואח"כ אוכל. אמנם הראוני להגרצ"פ ז"ל בספרו הר צבי (מאו"מ ח"ג ס"י א' ג-ז) שכ' להתיר כנ"ד ע"י שיקנה מעט מהלחם לקטן שהוא מופלא הסמוך לאיש, ואז הקטן יפריש לצרכו, וכאן שהוא איסור דרבנן, יש להקל לצורך הקטן, ושכן הורה מהרי"ל דסקין ז"ל, ואף שיש מי שפקפק בהוראתו, כ' הוא ז"ל לחזקה. עש"ב. אלא שלענ"ד יש להעיר בדבריו דהתינח אם הקטן הוא מבני הבית י"ל דהוי לצרכו. (ויש לסמוך על הרשנ"א שממיר לתת צידים איסור דרבנן לצרכו, ואע"פ שמן נש"ע או"מ ס"י שמג סתם שלא כדבריו, נשע"ד יש לסמוך להקל. ועי' נאה"ל ס"ט). אך אם אין קטן כזה בבני הבית, והולכים ולוקחים קטן מהשכנים, מאי צרכו איכא בהא, והרי יש לו לחם לכל השבת, די והותר. וכל המעשה ודאי נעשה לצרכנו. ואף שאחר שהקנינו לו מעט לחם, כשמפריש הרי הוא נהנה מזה שיכול לאכול גם את זה, נראה דלא הוי לצרכו. ועוד יש לעיין ולהאריך בזה בס"ד ונקי נדר. מ"מ לאכול ולהפריש אח"כ, אסור כמו שנתבאר. ולכן יש ליזהר לשאול בבית קודם השבת אם הפרישו חלה כמ"ש בש"ע (או"מ ס"י רס ס"ג) וכ"פ מוה"ר זצ"ל בספרו מנוחת אהבה (מ"א פ"ג ס"ב). ומכאן תוכחת מגולה שאין למהר ולענות תשובות בהלכה בע"פ כשאין הדבר ברור לו כשמלה, כגון שבאה לפניו כמה פעמים אותה שאלה, או שהוא עוסק באותו ענין, שאז הפרטים ידועים לו היטב. הא לאו הכי, יש לפתוח הספר ולראות ההלכה במקורה, ורק אז ישיב. וכידוע שהזהירו בזה רבותינו האחרונים ז"ל. ולא מילתא זוטרתי היא מה ששנינו, ששגגת תלמוד עולה זדון. והמזהיר והנזהר ירבה שלומם כנהר, ויה"ר שלא נכשל בדבר הלכה. ולא תצא תקלה מתחת ידינו לעולם. אכ"ר.